

Naše revije ob smrti Henrika Schreinerja – 100

Štirinajstega aprila 1920 je v Mariboru umrl znan slovenski pedagog Henrik Schreiner. O njem so pisali takrat naši pedagoški časopisi.

Rodil se je 1. julija 1850 v Ljutomeru. Naravoslovje je študiral na Dunaju in ga končal 1877. Do 1890 je bil profesor na učiteljišču v Bolzanu, tega leta pa imenovan za ravnatelja moškega učiteljišča v Mariboru, ki ga je vodil do smrti leta 1920. Bil je tudi šolski nadzornik za mariborski okoliš in vodil tečaje za učitelje meščanskih šol. Bil je med pobudniki Slovenske šolske matice in več let sourednik in urednik Pedagoškega letopisa. Leta 1919 je vodil komisijo za preureditev vzgojne in izobraževalne dejavnosti in ob tem napisal članek Preosnova jugoslovanskega vzgojstva v smislu demokratizma. Napisal je številne razprave o pouku prirodopisa, spolni vzgoji, mladinskem skrbstvu, psihologiji in izdal dve samostojni publikaciji Fizika ali nauk o narodi s posebnim ozirom na potrebe kmetijskega stanu I. in II. del (1889, 1891) ter Skrbstvena vzgoja (1920). V soavtorstvu je sestavil prve, druge in tretje nemške vadnice za osnovno šole, čitanke za občje ljudske šole in slovensko jezikovno vadnico.

Že dva dni po njegovi smrti je Učiteljski tovariš objavil novico o tem in dodal, da bodo o »njegovih izrednih zaslugah za razvoj našega šolstva« poročali v naslednjih številkah.¹⁷

Daljši prispevek je napisal profesor na mariborskem učiteljišču Matija Pirc, ki je po Schreinerju prevzel mesto ravnatelja. V uvodu je zapisal, da bo Schreinerjevo ime »ostalo v zgodovini slovenskega šolstva neizbrisno«. Opisal je njegovo življenjsko in študijsko pot, delo pri Slovenski šolski matici in učbenikih, nato o njegovi osebnosti in vodenju učiteljišča. Napisal je, da je bil »šolnik z dušo in s telesom« in s svojim zgledom tudi podrejene pritegnil k marljivemu delu. Učiteljstvo mariborske okolice se ga spominja kot veselega in prijaznega šolskega nadzornika, ki je vedno opozoril, kaj bi bilo treba spremeniti pri pouku. Kot ravnatelju pa mu ni bilo lahko. Nemci so ga obtoževali, da jih zapostavlja, kakšen Slovenec pa ga je tožil, da so v njegovih berilih protiavtstrijski prispevki. Vendar je bil Schreiner »goreč Slovenec«, ki v 42 letih poučevanja ni dobil nobenega odlikovanja, čeprav so tudi nekateri Nemci trdili, da ni pedagoga »od Dunaja do Trsta, ki bi bil kos Schreinerju«. Smrt ga je doletela še polnega načrtov za boljši razvoj našega šolstva in na njegovi zadnji poti ga je spremljala velikanska množica.¹⁸

Novico o njegovi smrti je objavil tudi Učiteljski list, ki je izhajal v Trstu. V njej je pisalo, da so ga poznali vsi slovenski učitelji »kot vzornega in duhovitega pedagoga, kot vodnika na našem šolskem polju«.¹⁹

V Slovenskem učitelju je pisal o Schreinerju pedagoški pisatelj in okrajni

17 Engelbert Gangl, + Ravnatelj Schreiner, *Učiteljski tovariš*, 1920, št. 16, str. 3.

18 Matija Pirc, + Henrik Schreiner, *Učiteljski tovariš*, 1920, št. 17, str. 1–2.

19 + Henrik Schreiner, *Učiteljski list*, 1920, št. 6, str. 4.

šolski nadzornik Fortunat Lužar. V začetku članka je napisal, da je slovensko učiteljstvo vzdihnilo: »Za Bežkom Schreiner!« Omenil je polemiko o formalnih stopnjah med Hubadom in Bežkom, v kateri je posredoval Schreiner. Ta je Bežka opomnil, da se ta »pravda« že predolgo vleče in da naj se raje posveti delu pri Vzgojeslovju. Schreiner je pri svojem delu šolskega nadzornika opazil, kakšno znanje bi učiteljstvo še potrebovalo, o tem pisal razprave in sodeloval pri sestavljanju šolskih učbenikov. Lužar je omenil nekatera njegova dela in delovanje pri Slovenski šolski matici. Kot nadzornik je bil tudi najboljši prijatelj učiteljstva in bil »v vsakem oziru plemenit značaj, zvesta slovenska duša«. Na koncu članka je avtor še zapisal, da bo Schreiner »v delih svojih večno živel«. ²⁰

Tudi v Popotniku so objavili novico o njegovi smrti in dodali, da se bodo spominu pokojnega »odličnega našega pedagoga odslužili po skromnih listovih močeh«. ²¹

Vendar v Popotniku niso več pisali ob smrti Schreinerja. List je imel velike finančne težave, ni mogel objavljati že pripravljenih člankov, ampak je moral zmanjšati obseg lista. Članke o Schreinerju je objavil Pedagoški letopis, ki ga je izdajala Slovenska šolska matica.

Prvi članek je napisal Schreinerjev prijatelj Josip Schmoranzler, profesor risanja. Najprej je opisal Schreinerjevo življenjsko pot, potem pa naslovil posebno poglavje: Schreiner kot vodja zavoda, kot nadzornik, kot pedagog in pedagoški pisatelj. Da je dobil mesto ravnatelja na mariborskem učiteljskišču, je poleg strokovnega znanja pripomogel tudi njegov nemški priimek. Na zavodu je bilo namreč poleg Slovencev tudi nekaj zagrizenih Nemcev oziroma nemškutarjev. Tako je imel veliko težav pri vodenju zavoda, poleg tega pa je bil preponosen, da bi laskal oblastem. Tukaj avtor spet poudarja, da ni v vsem svojem službovanju prejel nobenega odlikovanja. Imel je vse lastnosti za vodenje, zato je dobro poznal sposobnosti posameznih učiteljev in jih znal navdušiti za nove metode poučevanja. Avtor članka ga je označil: »Z vso dušo, z vsem srcem je bil učitelj,« kajti zelo rad je poučeval in se za vsako uro pouka skrbno pripravljal. Posebno veselje so mu bili tečajji za učitelje meščanskih šol. Pripravil jih je pet. Schmoranzler podrobno opisuje tečaj leta 1912, na katerem so predavali takrat najboljši strokovnjaki.

Organiziral je potovanja z učiteljskišniki, leta 1912 petdnevno od Celovca do Trsta in Postojne, leta 1913 pa tridnevno v Pulj, na Brione, v Trst in Postojno.

V nadaljevanju članka se je avtor posvetil predvsem novostim, ki jih uvedel Schreiner. S tem je odgovarjal tistim, ki so Schreinerja razglašali za starokopitnega in nazadnjaškega.

Schreiner je vedno zasledoval vse novosti v pedagogiki. Njegove čitanke so bile prve brez poučnih realnih spisov, saj je menil, da vanje spada le leposlovje, in to najboljše. V jezikovnih vadnicah je združil slovnico, pravopis in spise. V nemških vadnicah je začel z govornimi vajami na podlagi predmetov iz učenčeve

20 Fortunat Lužar, + Henrik Schreiner, *Slovenski učitelj*, 1920, št. 5, str. 85–88.

21 Pavel Flere, + Henrik Schreiner, *Popotnik*, 1920, št. 4–6, str. 129.

okolice in stenskih slik po načelu, da je ob učenju živega jezika treba najprej poslušati, potem govoriti, pisati, brati in na koncu pride šele slovnica s pravili.

Uredil je mariborsko vadnico tako, da je bilo v štirih razredih osem šolskih let in so jo tako učenci obiskovali do 14. leta starosti. Z učiteljiščniki je odhajal na izlete, kjer so kuhali, prirejali zabavne igre ali tekme. Tudi glasbo je uvajal na učiteljišča, prirejal predavanja s področja glasbe in koncerte.

Za tem je avtor opisal delo Schreinerja kot šolskega nadzornika za mariborski okraj. Dobri učitelji so se veselili njegovega obiska v šoli, nesposobni in leni pa so se ga bali, saj je bil zelo strog. Uvajal je številne nove metode pri pouku in številni učitelji so bili mnenja, da se je s Schreinerjem »pričela zlata doba napredka in navdušenja«.

Nato je opisal Schreinerjevo literarno delovanje od člankov in knjig, posebej pa je poudaril njegovo veliko kulturno delo – ustanovitev Slovenske šolske matice. Imel je veliko načrtov, ki se niso izpolnili, ker ni našel primernih piscev in so ga ovirala skromna denarna sredstva. Po koncu prve svetovne vojne je bil na čelu komisije, ki bi organizirala jugoslovansko šolstvo.

Nazadnje je pisal o njegovem življenju, saj je bil »sam značaj, čist in trden«. Bil je mnenja, da je treba doraščajočo mladino poučiti o spolnosti, vendar to spada v družino, ne v šolo. Njegove tri hčerke so postale učiteljice, sin dr. Hinko pa je postal sodnik. Članek je končal z oznako Schreinerja kot poštenjaka vse žive dni.²²

Alfons Vales, profesor prirodopisa in prirodoslovja na mariborskem ženskem učiteljišču, je pisal o Schreinerjevem delu na teh dveh področjih. Že na službovanju v Bolzanu je v nemščini napisal knjigo o geologiji, prav tam tudi knjigo o prirodopisu v ljudski šoli, ki je leta 1895 izšla tudi v slovenščini. Članke s področja prirodopisa je objavljaval v Kresu in Letopisu Slovenske matice, tako Botaniške liste in Bakterije in njih znamenitost v našem gospodarstvu. Zavzemal se je tudi za jugoslovansko skupno delo in pozdravil ustanovitev naravoslovnega društva v Zagrebu. Pozival je Slovence, naj se mu pridružijo in bolje spoznajo tudi hrvaško književnost. Posebej je Vales opisal najbolj znano Schreinerjevo delo Fizika, ki je izšla v dveh delih. Tretji del je ostal v rokopisu, v njej je obravnaval mehaniko, optiko in akustiko. Schreiner je imel posebej rad rastlinstvo in skupaj z avtorjem sta večkrat hodila v mariborsko okolico in opazovala rastlinski svet. Pri pouku je Schreiner zahteval, da si učenci nabavijo herbarij, in jih je vedno tudi skrbno pregledoval. Zanimal se je za novosti na področju prirodopisa, zlasti za uvedbo delovnega pouka po zgledu Kerschensteinerja. Vales ga je na ženskem učiteljišču že uvedel in tudi Schreiner se je zavzel za to, da bi ga uvedli tudi na moškem učiteljišču. Pri pouku poljedelstva je Schreiner menil, da bi se bilo treba najbolj posvetiti čebelarstvu in vrtnarstvu. V zadnjih letih življenja si je Schreiner uredil vrt in menil, da bi se v Mariboru lahko napravili zelo lepi vrtovi, če bi se kdo zavzel za to. Prispevek je Vales končal s podatkom, da je moral Schreiner v

22 Josip Schmoranzler, Henrik Schreiner, *Pedagoški letopis za leto 1920*, str. 10–28.

Mariboru poučevati predvsem pedagogiko in metodiko, vendar se svojemu prvotnemu poklicu ni odrekal in v njem uspešno deloval kot učitelj in pisatelj.²³

Spomine nanj je napisal Ljudevit Černež, pedagoški pisatelj in okrajni šolski nadzornik. Spoznal ga je na učiteljski v Mariboru leta 1890, ko je Schreiner postal na njem ravnatelj. Navdušen je bil nad njegovimi zanimivimi predavanji iz pedagogike pa tudi na učiteljski je postalo veliko bolj prijetno kot prej. Schreiner je znal vzgajati, bil najboljši svetovalec in vodnik, dobro je poznal mladino in jo ljubil. Bil je zelo delaven in načitan. Skupaj sta med Černeževim nadzorovanjem obiskala šolo Kalobje in na poti mu je Schreiner razlagal načrte, ki jih je še nameraval izvesti.²⁴

Tatjana Hojan

Mladen Tancer – 90

Tik pred iztekom meseca novembra je mag. Mladen Tancer napolnil devetdeset let življenja in prestopil v novo desetletje. Ob takšnih dogodkih se vsak zase ozre na prehojeno pot. Gotovo je to storil tudi Mladen. Ozrli smo se tudi njegovi nekdanji sodelavci, kolegi in prijatelji.

Mladen je svoje življenjske moči, znanje, sposobnosti in voljo namenil mladim rodovom. Vse obdobje svojega poklicnega, širšega strokovnega in družbenega dela je namenil vzgoji in izobraževanju. Vse življenje je sledil človeku in hodil k človeku. Svojo hojo je spletel v poti k učencem, dijakom, k njihovim staršem, učiteljem in drugim, s katerimi je sodeloval in v njihove poti spletel tudi svojo hojo. Tako v življenju hodi in deluje človek, ki mu je veliko do uspešnega razvoja vsakega mladega človeka, da bi v svojem življenju ustvarjal srečo in ureničeval samega sebe. Tako ravna človek, ki je pravi učitelj. In Mladen Tancer je bil in je pravi učitelj. Najbrž so ga k temu pripeljale tudi izkušnje že v zgodnjem otroštvu, ko je doživljal in spoznaval, da mora človek svojo srečo v največji meri ustvariti sam. Kasneje v odraslosti, v zrelih letih pa se je ves čas zavedal, da človek s svojim delom in delovanjem lahko veliko prispeva tudi drugim v njihovem razvoju in ustvarjanju lastne sreče.

Svojo hojo v takšno smer je začel v Brežicah, kjer je končal nižjo gimnazijo. Iz Brežic se je vrnil v Maribor, kjer je nadaljeval šolanje na učiteljski. Na učiteljski je odkril oziroma našel samega sebe. Spoznal je, da je na pravi poti. Obsežna obzornja družboslovja in humanističnih ved, ki so bila v vzgojno-izobraževalnem programu učiteljski močno zajeta, so ga zelo pritegnila in povsem osvojila. Vedno bolj so ga zanimala, mu sprožala interes in želje po pridobivanju novega

23 Alfons Vales, Henrik Schreiner kot prirodopisec in prirodoslovec, *Pedagoški letopis za leto 1920*, str. 29–35.

24 Ljudevit Černež, Nekoliko osebnih spominov na ravnatelja Schreinerja, *Pedagoški letopis za leto 1920*, str. 36–39.